

HVO Nieuws

jaargang 11, voorjaar 2009

'Van verwondering naar inspiratie'

Werken met projectkoffers

Nieuwe website www.gvoenhvo.nl

Inhoud

	3
We zijn er bijna...	
	6
De verdiepingfasen	
	6
'Van verwondering naar inspiratie'	
	8
Geslaagde projecten in groep 7/8	
	12
Praktijkboek Zin in Spel!?	
	13
Rood	
	14
Impressie gezamenlijk HVO/GVO themabijeenkomsten	
	14
'Op vleugels naar huis'	
	15
Intervisie'kick'	
	15
Werken met projectkoffers	
	16
'Ik geloof, ik geloof, ik geloof in jou'	
	18
Een mooie opruimactie op de Dag van Respect	
	19
Afsluiting van de cursus 'Doen'	
	19
Nieuwe website www.gvoenhvo.nl	

We zijn er bijna...

Maar nog niet helemaal... Zo eindigt een van de meest bekende Nederlandse tweeregelige liedjes, dat van jongs af aan vrijwel door iedereen kan worden meegezongen. Er zit een algemene levensles in verborgen. Kan iets wel helemaal af zijn? Is er niet altijd wel iets dat zorgt voor '...nog niet helemaal'? Is dat gewoonweg niet noodzakelijk om te verbeteren wat verbeterd moet worden? Het liedje zou het levenslied van humanisten kunnen zijn, kort maar krachtig. Het zou in het voorjaar van 2009 kunnen verwijzen naar de rijksfinanciering van HVO en GVO in het openbaar basisonderwijs; het zou passen bij de professionaliteit van elke leraar of docent, die haar of zijn vak serieus neemt.

Humanisme

Tussen een atheïstisch en een religieus gekleurd humanisme zijn er nog vele andere verschijningsvormen van humanisme. Wat zij gemeen hebben zijn de volgende uitgangspunten: alle levensbeschouwingen en godsdiensten zijn mensenwerk; humanisme is een ideaal dat mensen uitnodigt zichzelf en de wereld te verbeteren; alle mensen zijn zowel verschillend als gelijkwaardig. Als je de uitnodiging aanneemt jezelf en de wereld naar vermogen te verbeteren, kun je blijven zingen: We zijn er bijna, maar nog niet helemaal... En wat zou hier op tegen zijn?

Rijksfinanciering

Vakdocenten HVO en GVO verzorgen met liefde hun levensbeschouwelijk keuzevak op de openbare basisschool, tot op heden meestal tegen een geringe vergoeding. Op 18 december 2008 heeft de Tweede Kamer echter een amendement op de begroting van het Ministerie van OCW aangenomen, dat structurele financiering door het Rijk mogelijk maakt. Het gaat vooralsnog om een gelimiteerd bedrag van 10 miljoen euro. Hiermee kunnen de komende jaren de docenten gelijkwaardig gesalarieerd worden als vergelijkbare docenten. Voor de vakdocenten HVO en GVO gelden vanaf 1 augustus 2009 dezelfde eisen van 'deugdelijkheid' als voor alle andere docenten. Daarmee zijn we er bijna, maar nog niet helemaal. In de wet zal nog moeten worden vastgelegd, dat HVO en GVO op vergelijkbare wijze bekostigd zullen gaan worden als het overige onderwijs. Dat betekent onder meer op grond van het aantal leerlingen dat aan HVO en GVO wil deelnemen en niet op grond van een bepaald subsidiebedrag.

Eindelijk erkenning

Eindelijk erkenning! Zo ervoeren de vakdocenten HVO de rijksfinanciering na een pleidooi van 30 jaar. Dit kwam feestelijk tot uiting op de Algemene Ledenvergadering van de beroepsvereniging LVHVO op zaterdag 24 januari j.l. Erkenning als volwaardig docent en erkenning van het belang van het vak, niet alleen voor de leerling, die een moreel kompas voor het leven meekrijgt, maar ook voor de samenleving als geheel. De motivatie van de Tweede Kamer was dat HVO en GVO ook een belangrijke bijdrage leveren aan sociale integratie en goed burgerschap.

Op de ledenvergadering werd uitgebreid van gedachten gewisseld over het concept Invoeringsplan van de samenwerkende levensbeschouwelijke organisaties. Voor 1 augustus 2009 moet nog veel gebeuren om *We zijn er bijna...* te kunnen gaan zingen.

Professionaliteit

Voor het schooljaar 2008-2009 heeft de Tweede Kamer ervoor gezorgd, dat er gelden beschikbaar kwamen voor onder meer extra scholing voor vakdocenten HVO en GVO. Velen hebben daarvan gebruikgemaakt door zich extra bij te scholen en/of de basisopleiding van Stichting HVO aan te vullen met het volgen van de verdiepingsfasen. Hierdoor is de professionaliteit van de vakdocenten sterk toegenomen. Jezelf verbeteren, je professionaliteit verbeteren, je leerlingen in staat stellen zichzelf te verbeteren en misschien ook wel daarmee de wereld een beetje verbeteren, het zal hopelijk altijd doorgaan. Niet alleen omdat het wettelijk verplicht is of niet omdat een ander dat verplicht, maar omdat je vindt dat het bij je levenshouding en levensbeschouwing hoort. Leve het liedje: *We zijn er bijna...* maar nooit helemaal.

Nico Stuij

Wat vind je van de landelijke financiering, wat voor gevoel heb je hierbij?

Deze vragen stelden we enkele HVO-docenten op de laatste ALV. Hieronder een greep uit de vele reacties.

“Dit betekent behoud van 't vak.”

“Je hebt hierdoor een andere status, je hoeft je niet cq. minder te bewijzen.”

“Dit is een mijlpaal, erkenning voor het vak.”

“Waar blijft het idee van Nico? Worden we van een reizende professional nu een loonslaaf?”

“Ik ben enthousiast, dit voelt als waardering.”

“Ik zie veel hobbels op de weg met betrekking tot de uitvoering.”

“Ik heb een wisselend gevoel, ik moet eerst zien óf het beter wordt.”

Even voorstellen

Mijn naam is **Alexandra Bronsveld** en sinds 1 oktober 2008 ben ik werkzaam als onderwijskundig medewerker bij Stichting HVO. In 2005 heb ik mijn eerstegraads lesbevoegdheid HVO en Levensbeschouwing gehaald en in maart 2008 ben ik afgestudeerd aan de Universiteit voor Humanistiek op het onderwerp Levenskunst en educatie. In mijn afstudeeronderzoek heb ik naar een theoretische inbedding gezocht voor het vak Levenskunde, waarin ik gedurende die periode les gaf aan jongeren op het Luzac Lyceum. De opdracht van deze tijd is dat je mag worden wie je bent. Dat is natuurlijk fantastisch, maar ja, ga het maar eens even dóen. Mensen worden helaas niet zelfsturend geboren, dat moeten ze leren. Een vak als levensbeschouwing of Levenskunde biedt jongeren een steuntje in de rug door ze te leren nadenken over zichzelf en hun leven, maar ook over hun relatie tot anderen en de wereld.

Voor Stichting HVO houd ik mij vooral bezig met de bachelor lerarenopleiding Humanistisch vormingsonderwijs en Levensbeschouwing (HL). Op het moment ben ik druk bezig met de werving van nieuwe studenten.

Mocht je iemand kennen die zin heeft om met kinderen te werken en een prachtvak wil leren, stuur ze maar door naar mij (e-mail: a.bronsveld@hvo.nl). Binnen de opleiding HL zal ik het onderdeel humanistiek gaan verzorgen. Daarnaast ben ik deze weken bezig mij het filosoferen met kinderen eigen te maken, zodat ik in 2010 de cursus ScherpZinnig! over kan nemen van José Krijnen. Ik voel me bij HVO als een vis in een humanistische zee en hoop hier nog een hele tijd rond te zwemmen.

Mijn naam is **Kim Dusch** en sinds 1 februari ben ik werkzaam bij Stichting HVO als onderwijskundig medewerker. In september 2008 heb ik mijn eerstegraads lesbevoegdheid HVO en Levensbeschouwing gehaald en op het moment ben ik bezig

met afstuderen aan de Universiteit voor Humanistiek (richting Educatie). Mijn onderzoek gaat over de manier

waarop verbeelding en kunst (in onderwijs) kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van de eigen levensbeschouwing van leerlingen. Mijn onderzoek bestaat uit een theoretisch deel, maar ook uit een praktisch deel. De lessen die ik zelf heb ontworpen rondom dit onderwerp, geef ik momenteel op de Werkplaats Kindergemeenschap Kees Boeke in Bilthoven aan gym2. Het is ontzettend mooi en inspirerend om te zien hoe creatief de leerlingen zijn, ieder op een eigen manier! Ook geef ik presentatievaardigheden aan eerste- en derdejaars studenten Humanistiek. Naast mijn werk houd ik van hardlopen en koken. Ook schilder ik graag (www.kimdusch.nl); mijn eerste expositie hangt op dit moment in het gebouw van de UvH. Voor Stichting HVO ga ik me vooral richten op het organiseren van de studiedag over zingeving, kunst en onderwijs op 21 september 2009 en het maken van filmpjes voor www.human.nl.

De verdiepingsfasen

Zoals reeds in het vorige nummer van HVO Nieuws was vermeld, zijn in september 2008 32 leraren hvo begonnen met de eerste verdiepingsfase*) van de opleiding, die leidt tot het kunnen behalen van het theoriecertificaat van het bachelordiploma. Op dit moment zijn er nog 23 leraren die scholing volgen. Tijdens de zevende studiedag hebben zij opgeschreven wat dit scholingsjaar voor hen betekent.

Dit scholingsjaar betekent voor mij

- Verdieping, mezelf eerst onderdompelen in de theorie, levensbeschouwingen, humanisme, pedagogiek en vervolgens stage doen en zo, de praktijk in!
- Een kans om mezelf verder te ontwikkelen als mens en als leerkracht en dit alles kosteloos door de overheid aangeboden.
- Inspiratie ten aanzien van lesgeven, contact met collega's (intervisie), mijn houding als leerkracht (zelfreflectie), andere werkvormen, verdieping/kwaliteitsverhoging in mijn werken, een concrete goede

Vooraankondiging

'Van verwondering naar inspiratie'

Studiedag op
21 september 2009
over de betekenis van
kunst voor zingeving
en humanisering

Voor veel kunstenaars zijn de kunsten onlosmakelijk verbonden met spiritualiteit en is zingeving de bron van waaruit zij gevoed worden vragen, gedachten of wensen vorm te geven. Bij HVO staat het ontwikkelen van een eigen waardebesef en een eigen kijk op het leven centraal. Door samen te praten en te onderzoeken ontdekken kinderen wat zij belang-

rijk vinden. Kunst leent zich uitstekend om met kinderen in gesprek te gaan over hoe zij tegen de wereld aankijken. Het biedt mogelijkheden onderwerpen ook eens van minder voor de hand liggende kanten te benaderen en te bespreken. Kunst beluisteren of bekijken kan een middel zijn om een ruimere blik te ontwikkelen, om je (opnieuw) over

voorbereiding voor werken in het voortgezet onderwijs, enthousiasmerend om hvo te geven.

- Ontwikkeling en groei van mezelf met betrekking tot het vakgebied en vooral mijn levensbeschouwelijke visie. Leren kijken naar mezelf en bereid zijn te veranderen!
- Heel veel nieuwe informatie, groei en uitdaging. Het voelen en denken komen samen. Praktisch gezien: heel veel werkdruk.
- Samenwerken, collega's, verdieping, herkenning, veel lezen/leren combineren. Werk aan de winkel!
- Inhoudelijke verdieping door de aangeboden literatuur, de lessen, de opdrachten! Het is echter met een fulltime baan in het onderwijs wel zwaar, maar doordat het goed aansluit bij de praktijk en je docentschap is het toch goed te doen!
- Verdieping van mijn houding en visie ten opzichte van het levensbeschouwelijk onderwijs. Meer verbinding met het specifieke leergedrag en de houding van adolescenten. Een persoonlijke ontwikkeling.
- Verdieping van scholing - echt nieuwe dingen leren - grote stimulans ten aanzien van hvo-lessen en mijn ontwikkeling/carrière. Grote kans die ik wil benutten.
- Een verdieping van kennis en vaardigheden. Ik vind dat als mijn levensovertuiging humanisme is, ik er kwalitatief iets mee mag doen. Ik wil actief bezig zijn met hvo en hiervoor zijn wel meer kennis en vaardigheden nodig.

- Ontwikkeling, hard werken.
- Zelf denken, inzichten delen en reflecteren via een opdracht.
- Heel veel ontwikkeling. Eindelijk de kans en het gevoel dat ik serieus bezig ben en hierin goed begeleid word. Datgene wat ik tot nu toe erg gemist heb.
- Heel veel ontwikkeling, heel veel stress, heel veel ervaring opdoen, heel weinig vrije tijd.
- Een mooie kans om mijn vak inhoudelijk te verdiepen en de stap naar de middelbare school mogelijk te maken.
- De voeding om te kunnen groeien als leerkracht hvo en levensbeschouwing.
- Erg hard werken.
- Mezelf vinden en mezelf maken tussen alledaagse bezigheden door.

Na dit scholingsjaar gaan deze leraren de praktijk van het vmbo, mbo of de onderbouw van het voortgezet onderwijs in en volgen daaraan gekoppeld nog een module.

*) Verdiepingsfasen opleiding HL (Humanistisch vormingsonderwijs en Levensbeschouwing). Met deze scholing die twee jaar duurt, verwerven leraren hvo het hbo-bachelordiploma. Ze zijn dan bevoegd om behalve in het basisonderwijs ook les te geven in het vmbo, het mbo en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Dit traject is een versnelde en vernieuwde variant van de reguliere leerjaren 3, 4 en 5 van de opleiding, in het kader van het GHVO-project.

de dingen te verwonderen en ze te leren zien. Zelf creërend bezig zijn bevordert daarnaast een onderzoekende houding. Als eigen (zingeving)vragen van kinderen gehoord worden en een eigen manier van onderzoeken geaccepteerd is, nodigt dat kinderen (en ook volwassenen) uit tot werkelijk deelnemen aan het leven.

In 2009 is het 40 jaar geleden dat HVO voor het eerst kon worden verzorgd op een openbare basisschool. 40 Jaar waarin bewust en verantwoord leren (samen) leven vanuit

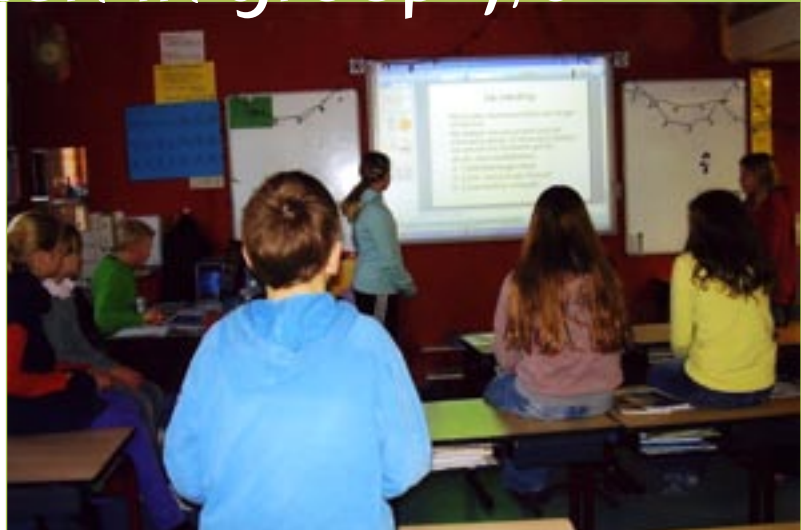
een persoonlijke levenshouding het doel was en nog steeds is van HVO en Levensbeschouwing. In de afgelopen 25 jaar zijn diverse inzichten bekend geworden over de rol die kunst kan spelen om het

onderwijs te verrijken. Deze studiedag biedt kennis over de theorie, workshops om kunst in je eigen lessen in te zetten en veel inspiratie om de gebaande paden te verlaten en de verwondering toe te laten.

Noteer het alvast in je agenda: maandag 21 september 2009 van 10.00 tot 15.00 uur in Utrecht. Een persoonlijke uitnodiging volgt. Behalve HVO-docenten zijn ook GVO-docenten van harte welkom!

Geslaagde projecten in groep 7/8

Een van de opdrachten in de bacheloropleiding van de lerarenopleiding HL bestaat uit het voorbereiden en uitvoeren van een project in groep 8. De leraren werken hierbij samen met de school, met andere leraren hvo of alleen met de leerlingen van de eigen groep. Essentieel voor het projectmatig werken is dat de uitkomsten ervan gedeeld worden met anderen, bijvoorbeeld andere groepen leerlingen en ouders. Enkele voorbeelden van geslaagde projecten staan hierna beschreven.

Project over alcohol en drugsverslaving

Groep 8 obs Anloo in Anloo

Groep 8 van obs Anloo koos vrijwel eensgezind voor een project over alcohol en drugsverslaving, toen ik voor Verdiepingsfase 1 aan de slag moest met een project. Hoewel het op zich niet echt aan de orde is in hun sociale omgeving, waren ze erg nieuwsgierig naar dit thema. De leerlingen in deze groep zijn zelfstandig, nieuwsgierig en super creatief. Ze kwamen vrijwel meteen met allerlei ideeën in het kringgesprek; zo werden er groepjes gevormd en onderzoeksvragen geformuleerd. Bovendien wilden ze graag met een ex-verslaafde spreken en zelf een powerpointpresentatie maken over het onderwerp voor de presentatie. Via de VNN (Verslavingszorg Noord-Nederland) hebben we een leskoffer geleend. Deze koffer verschaftte ons voor de hvo-lessen ook kennismateriaal, zodat de discussies en het gesprek met Josh, de ex-verslaafde, tevens voldoende inhoudelijke kennis bevatten. Josh werd door de leerlingen geïnterviewd aan de hand van een grote tekening van een vijver, waarin iedereen zich als vis had getekend. Vanuit deze tekening probeerde Josh zijn positie in de maatschappij en de oorzaken van zijn verslaving duidelijk te maken. De vragen waren goed doordacht en soms erg persoonlijk. Hierdoor kon Josh

zijn leven, dat hij vergeleek met dat van Ciske de Rat, en zijn eerdere verslaving goed verhelderen voor de leerlingen. Bij dit interview was ook de directeur aanwezig.

Zin om een prachtvak te leren of verder te verdiepen, waarin levensvragen en het ontwikkelen van een persoonlijke levenshouding centraal staan? Dit kan met de

**bachelor- of masteropleiding
leraar Humanistisch
vormingsonderwijs en
Levensbeschouwing (HL)**

Bewust en verantwoord leren (samen) leven begint met het ontwikkelen van een persoonlijke levenshouding. In het vak HVO en Levensbeschouwing staat deze vorming centraal. Door met leerlingen te onderzoeken wie zij zelf zijn -ook in relatie tot de ander en de wereld-,

Voor de uiteindelijke presentatie hebben de leerlingen een ochtendprogramma samengesteld dat door henzelf is gepresenteerd aan leerlingen van groep 7, de directeur, enkele leerkrachten en ouders. Ze presenteerden het project zelfstandig met behulp van een powerpoint-presentatie, een aantal rapnummers, toneel, een dvd van Klokhuis over verslavingsproblematiek, een quiz en een

debat aan de hand van een aantal stellingen. Hieraan deden ook ouders en leerkrachten mee. Al met al zijn we anderhalve maand met het project bezig geweest met een prachtig resultaat, waarvan ook een verslag in de schoolgids heeft gestaan.

Hanna ten Zijthoff

Project Plastic (zwerf)afval, slecht voor het milieu!

In het kader van de opleiding verdiepingfasen HL kregen we de opdracht om een project op te zetten en uit te voeren met een groep 8. Dit was echt helemaal nieuw voor mij en daarmee een grote uitdaging.

De groep van 18 leerlingen is van de Jan Ligthartschool in Vlaardingen. Zij hebben dit jaar voor het eerst HVO. Het toeval wilde dat ik met de docente GVO al vóór de zomervakantie had afgesproken om mee te werken aan een deelproject voor de vredesloper, die op de Vredesmarkt in Vlaardingen tentoongesteld zou worden. Het bleek een goede aanzet om aan de leerlingen voor te stellen om zelf een project op te zetten. Het voorstel werd

door hen enthousiast ontvangen. Het onderwerp werd gekozen naar aanleiding van een verhaal in een les begrijpend lezen, waarin stond dat vogeltjes plastic afval gebruiken voor hun nestje. Het regenwater kan daar niet doorheen met als gevolg dat de jongen verdrinken. Na het onderzoeken en inventariseren van het probleem werd er gekeken naar wat we nu eigenlijk precies wilden bereiken. Er werd gekozen voor het belang van het gescheiden inzamelen en recyclen van plastic afval, want 'als we plastic afval verzamelen, komt het vanzelf minder in het milieu terecht'. Dat vond ik een mooi argument. Vlaardingen blijkt een van de weinige gemeenten te zijn die meedoet met het project 'Plastic Hero', de oranje container van Stichting Nedvang. In de groep bleek dat er maar bij twee leerlingen thuis plastic afval werd gescheiden. Hier moest iets aan gedaan worden. De

hen te leren reflecteren op (eigen) levens-/zingevingsvragen en dit te leren delen met anderen, leren zij hoe zij zin en vorm kunnen geven aan hun eigen leven en dat van anderen.

In het najaar starten weer de deeltijdopleidingen HL op bachelor- en masterniveau. HVO-leraren die de tweejarige basisopleiding reeds gevolgd hebben, kunnen instromen in de verdiepingfasen van de bacheloropleiding. HVO-leraren met het bachelordiploma kunnen de masteropleiding volgen. Ook bestaat de mogelijkheid tot een verkorte opleiding voor groepsleerkrachten in het basisonderwijs en een verkort traject voor vakdocenten in het voortgezet onderwijs.

Kijk voor meer informatie op www.hvo.nl.

Oproep aan alle HVO-docenten: als je onder de ouders van je hvo-leerlingen of in je omgeving geschikte kandidaten of belangstellenden voor onze bacheloropleiding kent, dan willen wij je vragen de opleiding onder hun aandacht te brengen. Informatiepakketjes kunnen aangevraagd worden bij het secretariaat, e-mail: hvo@hvo.nl. En natuurlijk kun je hen verwijzen naar onze website: www.hvo.nl

Vlaardingers dichtbij en de school werden onze doelgroep. We zijn met z'n allen verantwoordelijk voor een schoon milieu. Veel mensen denken dat alles 'toch maar' op een grote hoop verbrand wordt. Dat is dus niet zo. Stichting Nedvang werd uitgenodigd om ons te informeren over wat er precies met het afval wordt gedaan. We hebben er veel van geleerd. Wist u dat er heel veel speelgoed, emmers, plantenspotten, autobumpers, dashboards, toetsenborden en nog veel meer van plastic

afval wordt gemaakt? Dit scheelt heel veel schadelijke stoffen bij verbranding in het milieu. We kregen allerlei materiaal waaronder een dvd over het proces van de verwerking, verzamelzakken, T-shirts, brochures en een heuse mini-Plastic Hero. Leuk voor de tentoonstelling die we als uitvoering van het project in de school zouden opstellen. GVO deed op dezelfde dag van de opening een toneeluitvoering, waardoor er tijdens de opening ook veel ouders bij waren en twee groepen 8.

Jan Ligthart

Wat te doen met de 'plasticberg'?

door Peter de Jong

VLAARDINGEN - Leerlingen uit groep 8b van de OBS Jan Ligthart pakten woensdagochtend de 'plastic' koe bij de horens met een 'tentoonstelling' over de steeds maar groeiende 'plasticberg'. In de aula van de Jan Ligthart presenteerden de docenten levensbeschouwelijk onderwijs woensdagochtend hun klassen aan ouders en de school. De godsdienstklas van Ellen Haas vertelde het verhaal van de wijzen en de kerstnaar, dat in een toneelstukje werd uitgebeeld door onder meer Marlon en Jan Jisla.

De kinderen uit de HVO les van Caroline Antonio hadden zich de maatschappelijk relevante vraag gesteld wat er met de plastic afvalberg gebeurt die alle mensen samen dagelijks produceren. Sven Noordhoek van de stichting Nedvang had tijdens een les humanistisch vormingsonderwijs al veel informatie

Leerlingen van OBS Jan Ligthart hadden de lessen over het vele kunststof die wij dagelijks weggooien vertaald naar een 'plasticberg' die werd tentoongesteld. Foto: Rvd Kraan

gegeven, die de leerlingen daarna zelf hadden vertaald in de 'plasticberg' die zij nu tentoonstelden. Een eerste 'afval' kunstwerk werd weggegooid omdat de schoonmaakster dacht dat het afval was maar er was al snel weer

een nieuwe 'plasticberg' verzameld. De leerlingen hadden een 'plastic rap' geschreven die door Serapis op een beat was gezet en door Bob en Lars uitgevoerd werd onder de dansende begeleiding van Isa, Nikki, Nathalie en

José.

In de 'plastic tentoonstelling' was op een dvd te zien welke route het opgehaalde plastic afval volgt. Het plastic wordt niet verbrand maar gerecycled zodat het hergebruikt kan worden.

Plastic afval naar oranje 'Plastic Heros'

VLAARDINGEN - Doelstelling van de HVO leerlingen is om aandacht te vestigen op het belang van de plastic inzameling in de Plastic Heros. In 2007 is Vlaardingen begonnen met het inzamelen van plastic af-

val middels deze oranje gekleurde 'Plastic Heros'. Plastic wordt niet verbrand maar hergebruikt, wat veel beter is voor het milieu. De inzameling via de Plastic Hero's begint al wel aardig bekend te raken maar wat

er daarna gebeurt met het plastic is voor veel mensen nog een grote vraag. Bijou Boom van de stichting Nedvang gaf woensdag samen met de 4 meter hoge 'Plastic hero 1' ook acte de presence bij de 'plastic tentoonstel-

ling' in de aula van de Jan Ligthartschool. „Jullie zijn ons eigenlijk zelfs een stap voor want we gaan een campagne opzetten om te zeggen hoe belangrijk het is om plastic in te zamelen zodat het niet in de natuur komt.”

Het project heeft zelfs de krant gehaald. Bij de opening van de tentoonstelling hadden de leerlingen er veel plezier in tijdens de rap. De leerlingen vonden het heel leuk om zichzelf terug te zien.

De kinderen hebben met veel enthousiasme aan de voorbereiding gewerkt. De ideeën kwamen als vanzelf en af en toe stuurde ik wat bij. Er werden kunstwerkjes van plastic gemaakt, collages en een mooi werkstuk over het verhaal van de vogels. In elke klas werd een zak opgehangen die na een week aardig vol was. Al die zakken waren ook onderdeel van de tentoonstelling. De leerlingen openden de tentoonstelling met een eigen gemaakte

rap die nog in de laatste week door henzelf bedacht, geschreven en van muziek voorzien werd. Heel knap hoor! Voor mijzelf was het heel leerzaam en spannend om het proces van een project te doorlopen. Het is zeker voor herhaling vatbaar!

Caroline Antonio

Project Samenleven

Tijdens de HVO-lessen hebben kinderen van groep 7 gewerkt aan het project Samenleven.

Hoe we met elkaar omgaan op school en buiten school is erg belangrijk. We zijn allemaal verschillend maar hebben ook overeenkomsten. Om op een prettige manier met elkaar om te kunnen gaan is het soms belangrijk dat je veel weet over elkaar. Bijvoorbeeld waarom Moslims zoveel bidden en wat mensen doen als ze Jehova-getuigen zijn.

Met dit project probeerden we elkaar zoveel mogelijk te informeren over de verschillende culturen die binnen school Hagen vertegenwoordigd zijn. Zo zijn de landen Suriname, Turkije, Syrië en Nederland aan bod gekomen. Bij ieder land kwam je te weten welke godsdiensten er zijn, hoe ze naar school gaan, wat ze eten, welke kleding ze dragen en werd iets over de cultuur verteld. Dit alles werd getoond in de gymzaal van de school. Alle kinderen van de school mochten een kijkje komen nemen. Ook mochten de ouders van de kinderen van groep 7 komen kijken naar het geweldige resultaat.

Verschillende moeders hadden eten meegenomen. Zo was er roti uit Suriname, salade met rijst uit Turkije, humus uit Syrië en kaas uit Nederland. Het was een

Wereldburgercertificaten gratis bestellen

Ook in 2009 kunnen weer wereldburgercertificaten op feestelijke wijze uitgereikt worden aan HVO-leerlingen die groep 8 gaan verlaten. Het blijkt dat kinderen het leuk vinden om een 'officieel diploma' mee te krijgen. Als je zelf al iets persoonlijks aan de kinderen ter afsluiting van HVO geeft, dan kan dit een aanvulling daarop zijn.

HVO-docenten kunnen de certificaten aanvragen bij het secretariaat van HVO via hvo@hvo.nl.

Graag bij het aantal opgeven hoeveel jongens en hoeveel meisjes het betreft. Er zijn geen kosten aan verbonden.

gezellige en drukke bijeenkomst, waarbij Aylin een gebed heeft voorgelezen in het Arabisch en de andere kinderen een dansje heeft geleerd.

De kinderen hebben veel geleerd over elkaars cultuur, geloof en gewoonten. We hopen allemaal dat we elkaar daardoor beter gaan begrijpen, zodat we op een nog fijnere manier met elkaar kunnen samenleven.

Hetty Driessen

Project Vraagteken

Na een les over schoolregels vertelden de leerlingen van groep 8 uit Haren mij, dat ze moeite hadden met het 'vraagtekenblokje' in de klas. Als de kinderen een vraag aan de juf hebben, moeten ze een houten blokje met een vraagteken erop zichtbaar neerleggen. De juf komt dan vanzelf langs om te helpen. De kinderen vinden dat ze veel te lang moeten wachten op hulp, soms wel dagen lang. Toevallig heb ik net de opdracht van mijn opleiding om een project met een groep 8 op te zetten. Als ik dit vertel, weten de kinderen meteen wat het project moet worden: 'Actie voeren tegen het vraagtekenblokje'. Na een gesprek over doel en planning zijn de kinderen meteen zeer enthousiast en vol creatieve en ludieke ideeën aan het werk gegaan. Voor mij een feest om te zien hoe gemotiveerd de kinderen waren! Er werden zelfs na schooltijd afspraken gemaakt om een protestlied te oefenen, gedichten en een verhaal te schrijven en protestborden te maken. De kinderen die gvo hebben gekozen, werden op initiatief van de kinderen erbij betrokken. Ze mochten in een hvo-les meedenken en oefenden mee met het lied. De kinderen hadden veel plezier in het fantasieren over de uiteindelijke actie en de mogelijke reacties die het zou opleveren. De sfeer was zeer gezellig en iedereen was betrokken; we hadden een geheim samen. Ik vond het heel bijzonder dat ik hier ook deel van mocht uit maken.

Op de ochtend van de actie waren we allemaal zenuwachtig. Hoe zouden de directeur en de leerkrachten reageren? De kinderen deden het geweldig. Zingen, voordragen en uitleggen!

*Het vraagtekenprotestlied
Gemaakt door groep 8*

Couplet 1

*Met rekenen is er een moeilijke som
Ik draai mijn blokje maar weer om
Nou staat hij weer op het vraagteken!*

Refrein

*5 minuten vinden we oké,
Maar na een tijdje denken we weg ermee
Help ons toch
Dat ding moet eruit!*

Couplet 2

*Na 5 minuten geen leraar gezien
Ik tel nog maar eens tot tien
Jeetje, wat duurt dat lang!*

Couplet 3

*Mens wat zijn die blokjes stom
Ik gooi ze het liefst over het balkon
Maar de school betaalt er heel veel voor*

Ik vond het fantastisch hoe serieus de uitgenodigde volwassenen de actie namen. De actiefolders werden officieel in ontvangst genomen en na de actie kwam een discussie op gang. Volgens de kinderen heeft de actie iets in beweging gezet, met als gevolg dat de juf sneller op het blokje reageert. Hartstikke fijn! De kinderen en ik zijn een mooie ervaring rijker.

Rolinka Bouwmeester

Praktijkboek Zin in Spell!?

Begin 2009 is het Praktijkboek Zin in Spell!? verschenen bij Stichting HVO. Het 150 pagina's tellende boek bevat naast een kort theoretisch gedeelte een schat aan spelvormen die te gebruiken zijn binnen het onderwijs: bij HVO en Levensbeschouwing, maar ook in mentorgroepen in het voortgezet onderwijs.

Op basis van het boek is een training 'Zin in Spell!?' ontwikkeld voor iedereen die graag met spel werkt in het onderwijs met kinderen tussen de 6 en 14 jaar. Tussen

de trainingsbijeenkomsten in kun je je eigen onderwijspraktijk oefenen en je eraringen de volgende keer inbrengen en met elkaar bespreken.

Kijk voor meer informatie op www.hvo.nl. Of neem contact op met Tryntsje de Groot, 06 - 40814969, e-mail: t.degroot@hvo.nl

Rood

Impressie van een filosofisch gesprek

Hoe leg je aan een blinde de kleur rood uit? "Stel je voor dat je heel erg boos bent en je wangen gloeien." "Het heeft te maken met verliefdheid." "Maar ook met gevaar, deze kleur springt eruit, bijvoorbeeld het geluid van een alarm of sirene." "Deze kleur roept alertheid op, het is sterk en krachtig." "Als het om eten gaat verfraait deze kleur, hij duidt rijpheid aan en is vaak lekker: tomaat, rode appel, aardbei en snoep."

José doet een voorstel: "Laten we het over zintuigen hebben en over iets wat eruit springt. Kun je bijvoorbeeld geluid gelijkstellen met kleur, snapt een blinde wat de kleur rood is als je zegt: het is een signaal zoals een alarm?"

Nu begint het onderzoek pas echt. Het gaat over rode jasjes op een witte piste, over rood als universele kleur voor een signaal zoals een verkeerslicht of een stopbord en de deelnemers delen ervaringen die zij hebben met blinden. Via deze weg komen we uit bij de vraag: "Kun je je iets voorstellen wat je niet gezien hebt, waar je geen referentie voor hebt? Als je een blinde via ruiken, voelen en horen uitlegt wat de kleur rood is en hij kan ineens wel zien, zou hij dan de kleur rood kunnen herkennen?"

We lijken het erover eens te zijn dat je in je voorstelling altijd jezelf en je eigen referentie meeneemt. Het is dus vrijwel onmogelijk je iets voor te stellen wat je niet kent.

Een bloem is rood...

Een bloem is rood
Pas op, kijk uit!
Ze lijkt zo open en zo bloot
Maar eet het niet als een stuk fruit.
Ze lijkt zo mooi
Maar het is dat rood...
Als je het eet
Is het je dood!
Een bloem is bloed-,
Ja, bloedje-rood...

Op basis van verhalen van anderen kun je een beeld krijgen van iets, bijvoorbeeld hoe het is om te bevallen. Maar echt weten waar het om gaat bij een bevalling komt pas wanneer je het zelf meemaakt. De voorstelling is toch anders dan de ervaring zelf.

Een mooie conclusie van ons gesprek in de cursus *ScherpZinnig!*. Maar nee, een filosofisch onderzoek zou geen filosofisch onderzoek zijn als er niet weer een vraag naar voren kwam: "Wat zijn zintuigen eigenlijk?" Als je eenmaal de smaak te pakken hebt, wacht overal een vraag en iedere vraag is weer de moeite van het verkennen waard.

Alexandra Bronsveld

Creatief denken staat bij de cursus *ScherpZinnig!* hoog in het vaandel. De opdracht luidde: schrijf iets interessants over 'een bloem is rood'. Of mijn gedichtje daaraan voldoet? Ik vond het in ieder geval interessant om het te maken!

Ik ben deze cursus ingegaan met de gedachte: ik wil graag leren minder sturend vragen te stellen. Het is zoveel interessanter om de antwoorden niet te hebben! Open vragen stellen is echter niet zo eenvoudig als het misschien lijkt. Deze cursus heeft mijn huidige werk als HVO-juf en als woonbegeleider/koordocente op Bartimeus nú al verrijkt. Ik kijk alweer uit naar de volgende les! Want na het creatieve denken komt het erop aan de juiste vragen te leren stellen aan kinderen om ook hun creatieve denkproces in gang te zetten... en dat lijkt zoveel makkelijker dan het is! Het is een regelrechte uitdaging!

Jacqueline Zweering

Impressie gezamenlijke HVO/GVO themabijeenkomst

Op 14 november 2008 hebben wij uit de werkgroep Leeuwarden deelgenomen aan de themabijeenkomst 'Kerst vieren op de openbare basisschool' in het Centrum voor Levensbeschouwing in Leeuwarden. Dit vond plaats in het kader van het project duurzaam HVO/GVO. Om ons als HVO-leerkrachten wat meer te profileren hebben wij ons aangemeld voor deze cursus na verzekering van cursusleider Pieter Witteveen dat de cursus ook voor ons (HVO) geschikt was. Voor ons een geheel nieuwe ervaring om als HVO-leerkrachten aan te schuiven bij onze GVO-collega's.

We hebben gediscussieerd over hoe men in het openbaar onderwijs met het kerstfeest omgaat. Op veel openbare scholen is er tijdens de kerstviering een maaltijd. In de brochure 'Kerstmis vieren op de openbare school' is een viering beschreven rondom dit thema. Men gaat hier uit van een gezamenlijke viering van HVO en GVO. De volgende punten hebben we in deze bijeenkomst besproken:

- Welke mogelijkheden zie je in je eigen situatie op school om dit te gebruiken?
- Hoe staat de school tegenover een dergelijke viering?
- Welke mogelijkheden biedt het onderling contact tussen HVO en GVO?
- Welke doelen streef je na met de kerstviering op de openbare basisschool?
- Welke ideeën heb je nog meer rond het thema maaltijd?
- Moet het kerstverhaal belangrijk zijn of zijn de oeroude symbolen, rituelen en gebruiken belangrijk?
- Hoe laat je iedere levensbeschouwing tot zijn recht komen?

Vervolgens hebben we een rondje gedaan over hoe ieder zijn/haar les invult. In hoeverre mogen de scholen een beroep doen op de leerkracht LEVO met betrekking tot de viering rondom het thema kerst?

Moet/kan een dergelijke viering gezamenlijk (HVO-GVO) uitgevoerd worden of hebben de eigen leerkrachten de regie in handen? Uit de discussie kwam duidelijk naar voren dat het voor ons lastig is om gehoor te geven aan medewerking voor een dergelijke gezamenlijke viering omdat de meeste LEVO-leerkrachten lesgeven op meerdere scholen. De meeste LEVO-leerkrachten bereiden de leerlingen voor op de kerst in hun eigen lessen. Ter ondersteuning kregen de cursisten een hernieuwde druk van de brochure 'Kerstmis vieren op verschillende manieren'. We vonden het erg leuk kennis te maken met onze GVO-collega's om eens te horen hoe zij hun lessen ervaren. Deze gezamenlijke bijeenkomsten betekenen eigenlijk wel een kleine doorbraak met hopelijk een vervolg.

Henny Vennik en Gerrie van de Meer

Werken met projectkoffers

Twee regiogroepen stortten zich vol enthousiasme op de uitvoering van de opdracht een tweetal thema's uit te werken tot een project. Het blijkt een hele klus, maar langzamerhand verschijnt er een stramien van werken voor een goede ontwikkeling van projecten. Ook de samenstelling van koffers, waarin alle benodigde materialen en informatie bijeen zijn gebracht, vordert gestaag. In juni 2009 zal het werken met projecten gepresenteerd worden als mogelijke werkwijze binnen HVO. Wanneer een discrepantie ontstaat tussen aangevraagde HVO-lessen en beschikbare docenten, kan het aanbieden van projecten ervoor zorgen dat zoveel mogelijk kinderen bereikt worden. Ze krijgen dan weliswaar niet een heel jaar rond

HVO, maar werken gedurende een afgebakende periode rondom een uitgewerkt thema. De thema's die dit jaar met gelden vanuit het GHVO-project konden worden ingericht als project, zijn Burgerschapsvorming ('Iedereen is van de wereld') en Seksuele vorming ('Zo zit dat dus met 10plus'). Het streven is de koffers in de regio's centraal te leen aan te bieden zodat ze breed inzetbaar zijn. Op de afsluitende dag van het GHVO-project in juni zal onder meer een presentatie van het werken met projectkoffers gehouden worden. Meer informatie is hier te zijner tijd te lezen op www.gvoenhvo.nl en www.hvo.nl.

Annemarie Geelhoed

'Op vleugels naar huis'

Aan de slag met kernkwaliteiten

Ik ben Diane Linkerhof en heb deelgenomen aan de bijscholing *Lesgeven met vleugels* in het kader van het GHVO-project. We waren met zes godsdienstcollega's en twee hvo-collega's. Het programma ging over wat je wilt bereiken in je lessen, over hoe je je kernkwaliteiten kunt inzetten in een situatie en over inzien wat je zou kunnen belemmeren om die kernkwaliteiten in te zetten. Wat je wilt bij het lesgeven, ligt dichtbij je eigen kwaliteiten. Dat past bij je en dat kan je dus ook! Dit vind ik zo'n leuke ontdekking, hier ben ik echt blij mee.

In de bijscholing gingen we van concrete situaties naar binnen op onderzoek om bij verschillende lagen stil te staan en vragen te stellen. Hoe maak je van je zwakte je kracht en ga je daar meer en meer op vertrouwen? In mijn geval door onzekerheid te benoemen naar mijn leerlingen. Een eyeopener!

Ik geef sinds dit jaar godsdienst/levensbeschouwing in de bovenbouwgroepen van zes verschillende openbare basisscholen in Tiel en dat is een echte uitdaging. Ik (wij allemaal trouwens) kijk uit naar het vervolg van deze

training, waarbij onder meer het contact maken en houden met leerlingen tijdens de les uitgewerkt zal worden. Deze dag heeft ons alvast gestimuleerd met een zekerder gevoel de volgende les te geven en wat daarbij in de weg zit, duidelijker aan te wijzen en aan te pakken. We gingen op vleugels naar huis!

Diane Linkerhof

Intervisie 'kick'

Sinds november vorig jaar werken 12 groepen (97 HVO-docenten) onder begeleiding van een aantal daartoe speciaal voorbereide collega's met groeiend enthousiasme aan de verbetering van hun intervisievaardigheden. En ze worden er blij van! De reacties zijn onverminderd positief. De uitgereikte koffers met te gebruiken hand-outs en stappenplannen van zeven verschillende intervisiemethodieken worden gezien als waardevol gereedschap voor de begeleiding van een intervisiebijeenkomst die 'werkt'.

Enkele reacties van deelnemers:

"De koffer is zeer effectief en compleet."

"De resultaten zijn soms hartverwarmend."

"De denkhoeden laten we als een rode draad door de bijeenkomsten lopen."

"Op deze manier komen mensen wel tot inzicht."

"Het is de variatie die het leuk maakt."

"We willen meer en gaan zeker door en iedereen die zich nog niet aansluit bij een intervisiegroep weet niet wat hij mist!"

Ik geloof, ik geloof, ik geloof in jou!

“Mag ik je een goede raad geven?” De dag nadat ik de urenopgave heb verzonden krijg ik een telefoontje van een bestuurslid van mijn regio. Goede raad kan geen kwaad, dus ik luister. “Ga je echt werken met zulke kleine groepjes op donderdag? Dat is absoluut niet rendabel. Je mag op deze manier al blij zijn als je er het reisgeld aan overhoudt.”

Ik beloof er nog eens over na te denken maar ik weet al zeker dat ik niet ga proberen groepjes samen te voegen. Ik wil genieten van de luxe elk kind persoonlijke aandacht te kunnen geven. Met in mijn achterhoofd de gedachte dat het wel eens de laatste keer kan zijn dat ik deze keuze kan maken. Als de landelijke financiering er komt, moet ik deze vrijheid misschien wel inleveren.

Een tekening maken is een goede verwerkingsopdracht aan het eind van een aantal lessen over één onderwerp. Nu ik toch eigenzinnig bezig ben, besluit ik voor groepje 8 dat ze mogen beginnen met een poster te maken over het nieuwe onderwerp 'respect'. "Heb je grote vellen papier en stiften?"

Ja, die heb ik. Ruben begint Ali B te imiteren, Sevim staart in de ruimte en vraagt vervolgens of ik een etensbord heb. Ze wil de wereldbol tekenen.

Dan vraagt Natasja, met een schuin oog naar mij: "Je moet zeker respect hebben voor mensen die geloven, hè?" Haar groepsgegoten staken hun gerommel in een bak met wascokrijtjes en ik stimuleer met: "Geloven in wat of wie? Vertel eens wat meer."

"Ik wil geen respect hebben voor mijn moeder. Ik moet met haar bidden en ze wil me zegenen. Dat vind ik eng." Ik opper voorzichtig dat haar moeder misschien de beste bedoelingen heeft met haar gebeden. Kan het zijn dat ze jou gunt wat haar gelukkig maakt? Praat je daar over met je moeder? Roxanne wil weten of Natasja's moeder altijd al gelovig is geweest of pas na de echtscheiding naar een kerk is gegaan. "Kerk? Ze gaat niet naar de kerk". Ruben: "Een moskee misschien? Mijn familie is een beetje joods. Nou ja, vroeger, voor de helft of zo." Natasja beperkt zich tot een nijdig sissen.

Ruben weet te vertellen dat er geen enkel wetenschappelijk bewijs is voor het bestaan van Jezus. En weer levend worden als je dood was, is te absurd voor woorden.

Dat zal allemaal wel, maar het is niet de kant die Natasja op wil. Als ze niet wil bidden, moet ze voor straf naar haar kamer.

Roxanne: "Dat is kindermishandeling!" en in één adem er achteraan: "Mijn ouders geloven ook niet maar mijn opa en oma wel, die zijn best gezellig." Natasja zegt dat haar moeder haar haat en dat ze bij haar vader wil wonen en vervolgens daadkrachtig: "Ik ga op mijn poster schrijven: 'HEB RESPECT VOOR MENSEN DIE NIET IN GOD GELOVEN!'"

Het kan geen toeval zijn, op dat moment komt de juf van gvo even bij onze tafel staan (we zitten op de hal). Ik maak van de gelegenheid gebruik haar zienswijze te peilen over dit onderwerp en leg uit waar we het over hebben. Ruben is heel oplettend, hij ruikt een mogelijkheid om zijn mening nog eens luid te ventileren. Geen kans. Juf Wilma vindt net als ik dat niemand welk geloof dan ook opgedrongen mag krijgen. Ruben, even later: "Dat valt me mee van haar, ik dacht dat ze zo christelijk was?"

Misschien wil hij nu een poster maken met: 'Ik heb respect voor juf Wilma?' Nou, dan heb ik nog liever respect voor Sinterklaas. Ik: "Die is ook christelijk hoor!" Shit, daar had hij nog niet aan gedacht. Ruben wordt 'gered door de bel': ik moet naar groep 6.

Dit groepje zit altijd vol vragen en nu spelen er twee religieuze kwesties. (Ik begin hier de hand van god in te zien!?)

Wat is 'dopen' en waarom haat Rita Verdonk Moslims? De vragen zijn zo prangend dat we helemaal vergeten elkaar te begroeten met een boks. Vorig jaar was het een high five, dit seizoen een boks. Het heeft even geduurd maar nu heb ik de juiste snelheid. Vuisten tegen elkaar, een speciale hand geven en aan één kant een omhelzing.

Op mijn vraag hoe Mimosen zo precies weet hoe dat moet, antwoordt hij: "Dat heb ik van mijn neef, die heeft het in de gevangenis geleerd."

Laat niemand meer zeggen dat je van detentie niks opsteekt.

Terug naar 'de doop'. Dat is eenvoudig uit te leggen. Of er wel eens een mens of een baby verdrongen is tijdens dat ritueel? Ik denk het niet maar een hvo-juf weet ook niet alles. Zelfs niet het adres van Mevrouw Verdonk en dat moeten we wel hebben als we haar persoonlijk willen vragen of zij respect heeft voor buitenlanders. De briefjes die aan het eind van de les klaar zijn, staan vol verontwaardiging over hoofddoekjes en discriminatie, ze komen recht uit hun hart. Niemand heeft er aan gedacht mevrouw Verdonk met u aan te spreken en dat moet toch wel. Respect ontvangen begint met respect geven. Burak verontwaardigd: "Dus ik moet respect hebben voor Rita Verdónk?" Ook voor mevrouw Verdonk.

"Maar voor Geert Wilders niet hè?" Fatima kijkt me hoopvol aan. Moeilijk hè? Ja, het leven is niet simpel als je 8 jaar bent en je moeder in het ziekenhuis ligt en je broer van 15 dicteert wat je moet doen en denken en je vlekken in je broek hebt en je nagels niet schoon zijn en je alleen een droge beschuit hebt als hapje tussendoor.

"Zou het trouwens niet een goed idee zijn om Rita Verdonk uit te nodigen om bij ons in de hvo-les te komen?" "Komt ze dan volgende week?"

"Nee, volgende week zeker niet, we hebben de uitnodiging nog niet eens verstuurd."

De nieuwe les - groep 8 is druk bezig met de posters - meldt Natasja dat ze die middag een gesprek heeft met de kinderrechtster en dat ze het haar wel eens goed zal zeggen van hvo, wat we hebben besproken.

Ik vraag haar of ze dat gesprek hier met ons wil oefenen. Helemaal niet nodig. Zou de kinderrechtster wel weten wat hvo is? Dat leg ik haar wel uit als dat nodig is.

Aan het eind van de les zijn de posters klaar. Ruben vraagt respect voor Sinterklaas en

Bokito, de gorilla omdat deze onterecht de schuld kreeg toen hij die vrouw in Blijdorp aanviel.

Sevim tekende een wereldbol in een half wit, half zwart veld, met kinderen die elkaar een hand geven.

Natasja is bij haar tekst gebleven, in grote letters: 'Heb respect voor mensen die niet in god geloven.' Verder heeft ze het papier opgevuld met kleine bloemetjes. Roxanne is me voor daar iets over te zeggen: "Zo is het een hele zoete tekening geworden! Je was toch boos!"

Hoe is het gegaan bij de kinderrechtster? We zijn allemaal benieuwd. Natasja, wat onverschillig, maar ook stevig: "Best goed, 'ze' zat te luisteren en een andere mevrouw schreef alles op en mag ik een nieuwe tekening maken?"

Hvo-juf zijn vereist snel accelereren: "Wat moet daar dan op komen te staan?"

'Heb respect voor blondjes', want Kevin pest me steeds met mijn blonde haar en daar heb ik een bééétje genoeg van."

Ik geloof dat Natasja er wel komt!

Heleen Blaazer

Afsluiting van de oudercursus

'Doen'

Den Haag, 8 november 2008: Het is zaterdagmiddag 17.00 uur. Zestien deelnemers, waaronder twee vaders, hebben zojuist de cursus 'Doen' bij SSW in Den Haag met succes afgesloten. Een korte terugblik van Coby.

In de cursusruimte waren stoelen in rijen gezet en op de voorste rij lagen bordjes met 'gereserveerd'. Deze waren voor belangrijke gasten, waaronder de wethouders Onderwijs en Emancipatie. Nadat zij en andere genodigden binnengestroomd waren, kon het feest beginnen. Er waren toespraken van SSW (Southern Sudanese Women in the Netherlands), de wethouder en enkele cursisten. Vier cursisten lieten in een toneelstuk zien over hoe een kinderruzie werd opgelost. Alles over opvoedingsstijlen zat er in: huisje, boompje, beestje. Voorafgaand deden we standbeeldtheater: het publiek mocht woorden roepen die met ouderschap en gevoelens van kinderen te maken hadden, en vervolgens zetten de spelers zichzelf in een stilstaand beeld. Hoewel het onverwachts was, deden ze het gewoon en je kon zien dat ze gewend waren zich via deze werkvorm uit te drukken. Tijdens de cursus is regelmatig met lichaamstaal gewerkt, omdat taal soms lastig was.

Uiteindelijk was het tijd voor het uitreiken van het certificaat door de wethouder emancipatie. Om de beurt kwamen de cursisten naar voren en trots liepen ze terug met het certificaat en een roos, onder luid applaus. Het was mooi om te zien hoe sterk ze er uitzagen. Bij het begin van de cursus waren ze nog onzeker. Braaf zaten ze dan met een schriftje aan tafel, gewend als ze waren aan kennisoverdracht. Natuurlijk kwam naast heel veel doen ook regelmatig een theoretische uitleg

op de flap. Dat ging dan in het Engels, en weer bleek hoe belangrijk het was om met zijn tweeën te zijn. Ieder heeft haar kwaliteit, zet mij niet voor een flap om iets uit te leggen en zeker niet in het Engels... maar Lucia is daar gelukkig een kei in.

Na afronding van het formele gedeelte kon het feest écht beginnen. In de tussentijd waren mannen met pannenkoeken binnengekomen; we gingen eten, heerlijk Afrikaans eten. Er werd muziek opgezet, er werd gedanst, er werd gepraat, er werden afspraken gemaakt om regelmatig bijeen te blijven komen om te praten, elkaar te ondersteunen in opvoedingstoestanden.

Want dat hebben we met elkaar ontdekt: het maakt niet uit welke cultuur je hebt, opvoeden blijft lastig, pubers blijven lastig, maar het is belangrijk om in gesprek te blijven en te communiceren met elkaar op een manier die respectvol is, van beide kanten. Onderzoek gevoelens, oefen in ik-taal. Het was een mooie ervaring te zien dat bij deze groep de cursus 'Doen' goed gewerkt heeft omdat het zo heel erg doen is. Bedankt Annemarie Geelhoed, bedankt collega's begeleiders. Ook namens Lucia van de Berg een lieve groet,

Coby Dubbeld

Trainersopleiding HVO werkt met programma's 'Waarde(n)vol communiceren'

In september start weer een trainersopleiding HVO. Trainers die deze opleiding hebben voltooid, werken met programma's die vaardigheden trainen om volwaardig te kunnen deelnemen aan een democratische samenleving. Hierbij staat de vraag centraal hoe je als verantwoordelijke volwassene (ouder/pedagogisch

begeleider/leraar/mentor/etc.) vorm geeft aan de interactie tussen jou en het kind/de ander. In die interactie spelen waarden altijd een rol. Ben je je bewust welke waarden je daarin overbrengt, en zijn dat ook echt de waarden die je wilt doorgeven?

Een mooie opruimactie op de Dag van Respect

Donderdag 13 november 2008 was de Dag van Respect. De HVO-leerlingen van groep 6 van de Regenboogschool in Breukelen waren al een paar weken bezig met een lessenserie over burgerschap. Om te laten zien wat voor burgers zij zijn, wilden zij op de Dag van Respect de omgeving van de school schoonmaken.

Van tevoren waren met elkaar afspraken gemaakt, dat we bij elkaar zouden blijven en bijvoorbeeld geen scherpe dingen zouden oprapen. Bij de gemeente waren knijpstokken en prikstokken te leen gevraagd. Ik zorgde voor vuilniszakken en handschoenen. Om half elf verzamelden we op het schoolplein en gewapend met deze attributen gingen we op pad. Binnen dertig minuten hadden we allemaal een vuilniszak vol. Het is niet te geloven wat een hoeveelheid troep er allemaal op straat rondwerft! Bij terugkomst op school hebben we alle vuilniszakjes in één heel grote zak gedaan: die zak was echt niet meer te tillen, zo zwaar! Met een zeer voldaan gevoel hebben we lekker nog even een glas limonade

gedronken en iets lekkers erbij gegeten. Het resultaat is iets waar deze negen leerlingen: Heleen, Dirk, Lieke, Max, Hassan, Jelmer, Lars, Emre en Thom (helaas was Teun er niet bij, omdat hij ziek was), terecht heel tevreden mee mogen zijn. Als HVO-juf ben ik dan ook zeer trots op deze wereldburgers! Bedankt namens juf Ans.

Ans ter Heide

Nieuwe website www.gvoenhvo.nl

In het kader van het G/HVO-project en de landelijke bekostiging is een nieuwe website tot stand gekomen: www.gvoenhvo.nl Hier vindt u alle informatie over het godsdienst- en humanistisch vormingsonderwijs (G/HVO) op openbare basisscholen. De organisaties die dit

onderwijs aanbieden, hebben hun krachten gebundeld en werken samen aan een professioneel en eigentijds aanbod. Op de website vinden ouders, scholen, docenten, gemeenten of andere belangstellenden alle informatie over G/HVO die voor hen van belang is.

Onder de noemer 'Waarde(n)vol communiceren' heeft HVO programma's ontwikkeld voor ouders (Doen!), voor professionals in de sector opvoeding en onderwijs (Contact!) en voor ouders die behoren tot een risicogroep (Nu Wij!). Ook zijn er thema-avonden rondom waarden in de opvoeding, die door de trainers kunnen worden verzorgd op scholen.

Meer informatie op www.hvo.nl. Ook kunt u contact opnemen met Annemarie Geelhoed, 06 - 28327129, e-mail: a.geelhoed@hvo.nl

Colofon

HVO Nieuws is een uitgave van Stichting HVO, humanistisch centrum voor onderwijs en opvoeding, en verschijnt twee keer per jaar.

De nieuwsbrief is bestemd voor HVO-docenten, regioleden, leden van de Humanistische Alliantie en overige belangstellenden. De nieuwsbrief wordt op aanvraag gratis toegezonden (zolang de voorraad strekt).

Deze nieuwsbrief is gedrukt op Biotop 120 gr.

Eindredactie

Jeannine Corneille

Vormgeving

APS, Caro Dijkman

Foto's

Caro Dijkman (p. 2, omslag achter), Juliette Niehoff (p. 4), Marijke van Meenen (p. 6), Hanna ten Zijthoff (p. 2, 8), Hetty Driessen (p. 2, 11), Diane Linkerhof (p. 2, 15), Heleen Blaazer (p. 16, 17), Coby Dubbeld (p. 18), Ans ter Heide (p. 19), U-See, Zoetermeer (alle andere foto's inclusief omslag voor)

Druk

Giethoorn Ten-Brink, Meppel

Redactieadres

Postbus 85475, 3508 AL Utrecht

Tel.: 030 - 28 56 663

Fax: 030 - 28 56 891

E-mail: hvo@hvo.nl

Internet: www.hvo.nl

Verschijningsdatum volgende HVO Nieuws:
24 oktober 2009.

Sluitingsdatum kopij: 11 september 2009.